

20.9.2021

Eduskunta
Hallintovaliokunta
00102 Eduskunta

Viite HaV:n lausuntopyyntö 29.9.2021

SUOMEN PELASTUSALAN KESKUSJÄRJESTÖN LAUSUNTO VALTIONEUVOSTON SELONTEOSTA 4/2021 vp SISÄISESTÄ TURVALLISUUDESTA

1. YLEISTÄ

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö (SPEK) kiittää Hallintovaliokuntaa mahdollisuudesta antaa lausunto valtioneuvoston antamasta sisäisen turvallisuuden selonteosta.

SPEK pitää hyvänä, että myös sisäisen turvallisuuden osalta on ryhdytty laatimaan selontekoja, joissa sisäiseen turvallisuuteen vaikuttavia seikkoja kuvataan ja pyritään myös arvioimaan niiden tulevia kehityskulkuja. Nyt lausunnolla olevassa selonteossa on melko kattavasti kyetty kuvaamaan sisäisen turvallisuuden kannalta merkitykselliset kokonaisuudet.

Selonteon valmistelun osalta SPEK toteaa, toisin kuin sivulla yksi sanotaan, että siinä ei olla kuultu ollenkaan pelastusalan järjestöjä, sopimuspalokuntia taikka alueellisia pelastuslaitoksia. Ala on kyllä kuullut selonteon valmistelusta, mutta ilmeisesti muut kuin sisäministeriön pelastusosasto eivät ole olleet siinä mukana. Tämä oli erikoinen tapa toimia ja varsinkin kun selonteossa todetaan, että sisäisen turvallisuuden politiikka perustuu ensisijaisesti ennaltaehkäisyyn ja että turvallisuusongelmien juurisyihin vaikutetaan tehokkaasti erityisesti muilla kuin turvallisuusviranomaisten toimilla. Alan järjestöillä on ennalta ehkäisevästä toiminnasta jo yli sadan vuoden kokemus, mutta sitä ei tällä kertaa haluttu valmistelussa hyödyntää. Todettakoon myös, että edellisen selonteon valmistelussa koko ala oli alusta alkaen mukana.

Osin edellä olevasta johtuen SPEK toteaa, että selonteko jää suurelta osin vain joitakin haasteita aiheuttavia seikkoja kuvailevaksi asiakirjaksi, jossa ei juurikaan todeta konkreettisia turvallisuutta parantavia toimenpiteitä.

Pelastusalan merkitys sisäisen turvallisuuden tuottajana jää selonteossa hyvin ohueksi ja muiden toimijoiden merkitys korostuu.

Kansalaisten omatoiminen rooli sisäisen turvallisuuden tuottamisessa ja vaarojen ennalta ehkäisyssä jää selonteossa huomiotta. Lähes aina oma apu tai naapurin antama apu on ensimmäinen saatavilla oleva apu. Viranomaisten ja kolmannen sektorin ei yksin riitä tuottamaan sisäistä turvallisuutta. Kansalaisten omien taitojen ja kykyjen merkityksellisyys olisi ollut hyvä tuoda esiin selonteossa.

Elinkeinoelämän näkökulma on myös jäänyt täysin sivuun selonteossa. Yksilöiden kannalta erilaisilla työturvallisuuspanostuksilla on suuri merkitys arjen turvallisessa sujumisessa. Toisaalta monilla yrityksillä on merkityksellisiä kumppanuuksia eri turvallisuusviranomaisten kanssa, mutta näitäkään selonteko ei tunnista.

2. SISÄLLÖLLISET HUOMIOT

Selonteossa ei juurikaan ole kyetty - tai haluttu - tuoda esille pelastustoimen tulevaisuuden haasteita. Näistä keskeisin on henkilöstöpula, joka näkyy ja vaikuttaa jo sisäistä turvallisuutta heikentävästi. Vaikutuksia on nähtävissä niin suurissa kaupungeissa (vajaa miehitys yksiköissä) kuin harva-alueilla (varallaolojärjestelmän korvaaminen ja sen kustannukset). Näillä on jo nyt merkittävää vaikutusta pelastustoimen valmiuteen ja ne tulevat tulevaisuudessa korostumaan.

Pelastusosalalle erittäin merkityksellinen sopimuspälokuntatoiminta tuodaan esille (kohta 3.6.4.) vain operatiivisesta pelastustoiminnasta katsoen. Laajaa ennalta ehkäisevää toimintaa ei mainita ollenkaan. Tällä toiminnalla (valistus, neuvonta, ensiaputaidot, harrastustoiminta) on paljon positiivista vaikuttavuutta sisäisen turvallisuuden alalla. Sopimushenkilöstön koulutusta ja sen järjestämistä saatikka sen kehittämistä ei ole huomioitu ollenkaan selonteossa.

Kohdassa 3.7.14 todetaan, että yhteiskunnan yleistä varautumista tulee kehittää koronaviruspandemiasta saatujen kokemusten perusteella. SPEK pitää tätä hyvänä ja toteaa, että järjestö on vahvasti mukana tässä yhdessä muiden järjestöjen (Martat, SPR, MPK) kanssa.

SPEK yhtyy kohdassa 4.1.6. todettuun onnettomuuksien ja tapaturmien kokonaismäärän laskuun ja siirtymiseen ikääntyneemmän väestön siihen osaan, jolla on jostakin syystä heikentynyt toimintakyky. Tämä on osa mainittua palvelujärjestelmään kohdistuvaa haastetta ja pitää paikkansa. Ikääntyneen väestön palvelut keskittyvät laitospalveluista yhä enemmän koteihin. Tämä asettaa myös sosiaali- ja terveystalvuluille sekä osaamisvaatimuksia asumisen turvallisuuteen liittyen että valmiuksia edistää toimintakyvyltään heikentyneiden ihmisten turvallisuutta esimerkiksi teknisin ratkaisuin.

Hyvänä esimerkkinä tällaisista teknisistä ratkaisuista on liesivahti, jonka asentamisen ikääntyneille on havaittu olevan niin kotimaisessa kuin muussakin pohjoismaisessa tutkimuksessa yhteiskunnalle nettohyödyllään positiivinen

Niin ikään kohdassa 4.1.10. todetun turvallisuusviranomaisten kohtaaman vastustamisen, väkivallan ja maalittamisen lisääntyminen on oikea ja aito huoli.

SPEK on samaa mieltä selonteon kirjauksen kanssa siitä, että pelastustoimen kalusto ja materiaalin varautuminen ja avun antaminen suuronnettomuuksissa ja poikkeusoloissa vaatii investointeja. On kuitenkin hyvä huomata ja muistaa se, että eräitä jo nyt käytössä olevia erikoislaitteita on kustannustehokkaasti hankittu yhdessä elinkeinoelämän ja viranomaisten kesken.

Lopuksi SPEK haluaa erityisesti kiinnittää Hallintovaliokunnan huomiota kohtaan 5.10.10. Kohdassa sanotaan pelastustoimen toimintavalmiuden saattamiseksi laissa säädetyille tasolle vaativan selonteossa mainitut määrät lisähenkilöstöä. Sopimuspälokuntalaisten osalta SPEK ei näe tässä tällä hetkellä selonteossa esiin tuotua henkilöstöresurssihaastetta. Suurempia haasteita ovat pelastajien eläköityminen sekä se, että avoimena oleviin virkoihin ei saada päteviä hakijoita. Tämä koskee erityisesti harva-alueita, mutta myös isoja kaupunkeja.

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö

Marko Hasari
Toimitusjohtaja